

На 20 май 2017 г. българската емиграция в Северна Америка загуби своя най-сладкодумен разказвач, д-р Иван Гаджев. Познат като автор на книги и многобройни статии, дългогодишен доайен на българската емиграция в САЩ и Канада, и създател на научен институт по история на българската емиграция, родолюбивият българин ще остане в сърцата на своите сънародници с прямия си характер, топлото общуване, и с готовността си да подаде ръка на всеки в нужда. Разговорите с него се оказват жива история, която потапя събеседника не само в спомени от събития в битието на първите български емигранти, но и в размисли за съвремието на родния емигрант и пътя му към съхранението на българското самосъзнание и манталитет.

Роден на 23 декември 1937 г. в гр. Неврокоп (Гоце Делчев), животът на Иван Гаджев се променя едва на шест годишна възраст, когато баща му е арестуван. Попаднал в полезрението на народната власт като секретар и касиер на ВМРО до 1934 г., учителят Илия Тодоров Гаджев е отведен от дома си на 9 септември 1944 г. След решение на Народния съд без съд и присъда е разстрелян с други 42 неудобни на властта, а тялото му е заровено в безименен гроб в местността Лушин край Добринище. Първоначално властите го обявяват за безследно изчезнал, а през месец март на 1945 г. формално го осъждат на смърт, за да узаконят убийството и конфискуват фамилния имот. Вдовицата му и децата Иван, Здравко и Мария биват назовани като врагове на държавата и изгонени от къщата си единствено с багажа, който могат да носят на ръце.

Последвалите години са тежки за семейството, принудено да живее в предоставени от държавата жилища в крайно мизерни условия. Храната на трапезата е оскъдна, а синовете са принудени да стават по тъмно и вървят километри до тютюневите полета, където помагат на майка си.

Мечтата на Иван да завърши химия и да работи в лаборатория не се осъществява, въпреки че е приет да учи фармация. Заради ненадеждното си антикомунистическо потекло не му е позволено да служи в армията, а вместо това е изпратен в трудови

бригади. За негов късмет, през есента на 1960 г., юношата вижда обява в кметството, че във ветеринарния техникум в Стара Загора има незаети места и изпраща документите си. За негова изненада получава отговор, че е приет, а по-късно разбира, че учителят му по анатомия д-р Найдено Проданов скрил документа, който свидетелства, че баща му е осъден от Народния съд. След като завършва техникума младежът разбира, че във Висшия ветеринарен институт в София има недостиг на кадри и се записва да учи в него.

През 1967 г. Иван Гаджев се дипломира като доктор по ветеринарна медицина и започва да работи в района на Сатовча, отговаряйки за три ТКЗС-та и 16 села. Работата е тежка, а голяма част от времето на младия доктор преминава в прекосяване на междуселските разстояния пеш. По това време започва да задава въпроси за гибелта на баща си, посрещнати с предупреждения да мълчи и откровени заплахи от страна на милицията. Редовно бива следен от Държавна сигурност, чиито агенти пишат подробни доноси за заниманията му.

След дълго обмисляне на бъдещето си, липсата на перспектива в родната страна надделява и на 3 юли 1968 г. Иван Гаджев поема пътя на емигранта. За плановите си не споделя дори на майка си Катерина, за да не я преследват като съучастник в бягството му. По това време нареждането е всеки уловен в опит за бягство да бъде застрелян и погребан на място, а граничарят-„герой“ се възнаграждава с една седмица ваканция. Вечерта на заветния ден ветеринарят тръгва по брега на река Места към българо-македонската граница край село Годешево, откъдето трябвало да измине два километра. Разстоянието му отнема цели шест часа, през които рискува живота си, пълзейки по лакти и колене. След кратък разпит от служител на американската армия в Гърция, той е транспортиран в лагера за политемигранти „Лаврион“ край Атина, където остава само три месеца, защото се получават сведения, че българските власти се готвят да го ликвидират.

В Америка Иван Гаджев пристига като политически бежанец само с един български лев в джоба си, подпомогнат от свещеник Георги Николов, приятел на баща му. Липсата на пари за храна в самолета му позволяват да комуникира единствените думи, които знае до този момент на английски: „не, благодаря“. Скоро след стъпването си в Детройт младият емигрант започва първата си работа в завод на Кока-Кола, където мие бутилки и товари камиони за сумата от 1 долар и 65 цента на ден. Половин година по-късно успява да започне работа като помощник във ветеринарна клиника за 60 долара седмично и безплатна квартира, като едновременно с това учи английски език и се подготвя за приравнителните изпити за ветеринарен лекар. През 1970 г. получава сертификата от американската ветеринарна медицинска асоциация, превръщайки се в първия български ветеринар с валидна диплома в САЩ и Канада. Само след няколко години купува ветеринарна клиника от свой пенсиониращ се колега, която успява да изплати за десетилетие. С времето амбициозният българин успява да разшири и модернизира лечебницата си, в която предлага всички видове ветеринарни услуги и където работи до пенсионирането си през 2003 г.